

YPCP. Jahrbuch der V. Internationalen virtuellen Konferenz der Ukrainistik «Dialog der Sprachen – Dialog der Kulturen. Die Ukraine aus globaler Sicht» Reihe: Internationale virtuelle Konferenz der Ukrainistik. Bd. 2014 Herausgegeben von Olena Novikova, Peter Hilkes, Ulrich Schweier. Verlag Otto Sagner. – München – Berlin, 2015. – С.484–500.

11. Глазунов Н. Бундесвер и НАТО. История создания и развития вооруженных сил ФРГ (1955–1978). – Москва, 1979. – 272 с. – <http://www.istmira.ru/istnovei/istoriya-sozdaniya-i-razvitiya-vooruzhennyx-sil-fr/>

12. Крюков А. Н. Германо-французские отношения в 1949–1969 гг.: от конфронтации к сотрудничеству. Конфликт и консенсус // Политика и общество. – 2012. – №4 (88). – С.126–130. – http://www.nbpublish.com/library_get_pdf.php?id=18312

13. Подтягин В. Гриб в АТОМаті // Радянська освіта. – 21 лютого 1962. – №15. – С.4.

14. Фейгин О. Личи смерти: Из истории геофизического, пучкового, климатического и радиологического оружия. – Москва: Альпина Паблишер, 2013. – 432 с.

15. United States Nuclear Tests – By Date. 59 p. – <https://fas.org/nuke/guide/usa/nuclear/209chron.pdf#search=%22Tanana%20nuke%22>

16. Operation Dominic Nuclear Tests 1962. USAF Lookout Mountain Laboratory, Hollywood, California. US Department of Energy Albuquerque Operations Office, US Department of Defense. C. P. Demos, March, 1998. – <https://archive.org/details/OperationDOMINICNuclearTests1962>

17. New York Times Chronology. November 1961. John F. Kennedy Presidential Library and Museum. – <https://www.jfklibrary.org/Research/Research-Aids/Ready-Reference/New-York-Times-Chronology/Browse-by-Date/New-York-Times-Chronology-November-1961.aspx#Week1>

18. Hampson Fen Osler, Hart Michael. Multilateral Negotiations: Lessons from Arms Control, Trade, and the Environment, Baltimore, Johns Hopkins University Press, 1995. – 421 p.

19. Walter J. Boyne Big Bang. Air Force Magazine. December 2012. – P.57–61. – <http://www.airforcemag.com/MagazineArchive/Documents/2012/December%202012/1212bang.pdf>

References

1. Podtjagin V. Vid vorot – povorot // Radjans'ka osvita. – 16 serpnja 1961. – №65. – С.4.

2. Slavutinskaja I. SSHa, ty pomnish' nashi vstrechi... Profil'. 19.11.2001. – http://www.profile.ru/arkhiv/item/42550-items_6338

3. Message From Chairman Khrushchev to President-elect Kennedy Moscow, November 9, 1960. American Foreign Policy: Current Documents, 1960, p.476. – <https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1961-63v06/d1>

4. Telegram From the Department of State to Secretary of State Rusk at Geneva Washington, May 16, 1961 – Kennedy Library, National Security Files, Countries Series, USSR, Khrushchev Correspondence. – <https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1961-63v06/d15>

5. Gucol A. Bonns'ki melodii // Radjans'ka osvita. – 7 zhovtnja 1961. – №80. – С.4.

6. Convention on relations between the Three Powers and the Federal Republic of Germany (Bonn, 26 May 1952). – https://www.evce.eu/content/publication/2003/10/1/b1885d93-c91a-4fa7-80bd-eld3b3171b87/publishable_en.pdf

7. Paris Agreements, 23 October 1954 I. Four Power Conference – Paris, 23 October 1954. – <http://www.fransamalingvongeusau.com/documents/dl2/h2/2.2.5.pdf>

8. Bezymenskij L. A. Germanskie generaly – s Gitlerom i bez nego. – Moskva: Mysl', 1964. – http://artofwar.ru/k/kamenew_anatolij_ivanovich/jaotdalprikazirassstreljajukazhdogoktoskazhetlishxs_lowokritiki.shtml

9. Betmakaev A. M. Metamorfozy Vostochnoj Germanii na puti k vostochnogermanskoj identichnosti. V. Ul'bricht i otnoshenija mezhdu GDR i SSSR v 1949–1964 gg. – <http://hist.asu.ru/aes/gdr/btmkv.htm>

10. Luk'janenko O. V. Ukrai'na-Rosija-Svit: Bermuds'kyj trykutnyk u svitogljadi osvitanja povojennyh pedagogichnyh instytutiv URSR. Jahrbuch der V. Internationalen virtuellen Konferenz der Ukrainistik «Dialog der Sprachen – Dialog der Kulturen. Die Ukraine aus globaler Sicht» Reihe: Internationale virtuelle Konferenz der Ukrainistik. Bd. 2014 Herausgegeben von Olena Novikova, Peter Hilkes, Ulrich Schweier. Verlag Otto Sagner. – München – Berlin, 2015. – С.484–500.

11. Glazunov N. Bundesver i NATO. Istoriya sozdaniya i razvitiya vooruzhennyh sil FRG (1955–1978). – Moskva, 1979. – 272 s. –

<http://www.istmira.ru/istnovei/istoriya-sozdaniya-i-razvitiya-vooruzhennyx-sil-fr/>

12. Krjukov A. N. Germano-francuzskie otnoshenija v 1949–1969 gg.: ot konfrontacii k sotrudnichestvu. Konflikt i konsensus // Politika i obshchestvo. – 2012. – №4 (88). – С.126–130. – http://www.nbpublish.com/library_get_pdf.php?id=18312

13. Podtjagin V. Gryb v ATOMati // Radjans'ka osvita. – 21 ljutogo 1962. – №15. – С.4.

14. Fejgin O. Luchi smerti: Iz istorii geofizicheskogo, puchkovogo, klimaticheskogo i radiologicheskogo oruzhija. – Moskva: Al'pina Publisher, 2013. – 432 s.

15. United States Nuclear Tests – By Date. 59 p. – <https://fas.org/nuke/guide/usa/nuclear/209chron.pdf#search=%22Tanana%20nuke%22>

16. Operation Dominic Nuclear Tests 1962. USAF Lookout Mountain Laboratory, Hollywood, California. US Department of Energy Albuquerque Operations Office, US Department of Defense. C. P. Demos, March, 1998. – <https://archive.org/details/OperationDOMINICNuclearTests1962>

17. New York Times Chronology. November 1961. John F. Kennedy Presidential Library and Museum. – <https://www.jfklibrary.org/Research/Research-Aids/Ready-Reference/New-York-Times-Chronology/Browse-by-Date/New-York-Times-Chronology-November-1961.aspx#Week1>

18. Hampson Fen Osler, Hart Michael. Multilateral Negotiations: Lessons from Arms Control, Trade, and the Environment, Baltimore, Johns Hopkins University Press, 1995. – 421 p.

19. Walter J. Boyne Big Bang. Air Force Magazine. December 2012. – P.57–61. – <http://www.airforcemag.com/MagazineArchive/Documents/2012/December%202012/1212bang.pdf>

Lukyanenko O. V., Ph.D. in History, Senior lecturer in Poltava V. G. Korolenko National Pedagogical University (Ukraine, Poltava), lukyanenko.ov@gmail.com

«Caricature wars» in the educational media of the Ukrainian SSR of the «dawn» period (1953–1964) (P.8)

The article illustrates the accents that profile press of the period of de-Stalinization (1953–1964) was arranging for teachers of the UkrSSR in the sphere of international politics through a specific form of influence on consciousness – cartoons. Application of the method of content analysis helped to illustrate the interpretation of teachers and students of higher educational institutions of the world order and their evaluation of developments in the international arena; as well as to identify meaningful participation of teachers in the «cold war». The paper is written within the research work «Regional dimension of the everyday culture of Ukraine of XVIII–XX centuries» of the Department of Cultural Studies of PNP.

Keywords: Every-day life, international politics, caricature, higher pedagogical school, de-Stalinization.

УДК 94:323(=411.16)(569.4)«1919/1923»

Зайченко І. А.,

кандидат історичних наук, доцент кафедри політології та державного управління, Донецький національний університет ім. Василя Стуса (Україна, Вінниця), i.osipovich@donnu.edu.ua

СОЦІОКУЛЬТУРНА АДАПТАЦІЯ ЄВРЕЇВ–ПЕРЕСЕЛЕНЦІВ ТРЕТЬОЇ АЛІЇ У ПАЛЕСТИНИ

Аналізується проблема імміграції євреїв під час третьої алії 1919–1923 рр. і шляхи їх соціокультурної адаптації в Єрець-Ізраїль. Відсутність комплексних робіт, які б демонстрували специфіку імміграції та абсорбції євреїв у цей період, а також значення цих процесів у сенсі формування основ майбутньої Держави Ізраїль, зумовили звернення автора до цієї проблеми.

На основі загальних та спеціально-історичних методів (статистичний, історико-порівняльний, ретроспективний, метод екстраполяції тощо), автор дійшов таких висновків. Чисельне збільшення єврейської громади, особливо під час третьої алії, дозволило сіоністам успішно реалізувати проект «єврейського національного осередку». Сформований у цей період комплекс проблем і протиріч зі старим ішувом знаходить відображення в житті сучасного Ізраїлю. Завдяки участі у господарському та політико-адміністративному житті Палестини сталася трансформація статусу і традиційної свідомості євреїв як громади на національну.

Ключові слова: третя алія, імміграція, кібуцинський рух, соціокультурна адаптація, ішув, «єврейський національний осередок».

Починаючи з епохи вигнання, представники єврейської діаспори так чи інакше не полишали ідеї повернення на Сіон. А наприкінці XIX ст. ідея і практика переселення євреїв у Палестину опинилася в епіцентрі діяльності Всесвітньої сіоністської організації (далі – ВСО), яка вбачала в цьому «плодському матеріалі» [2, с. 121] базис для формування «єврейського національного осередку», обіцяного з боку Великої Британії, як важливого етапу «відродження» єврейської національної держави в Палестині.

Саме завдяки налагодженому впродовж третьої алії 1919–1923 рр. механізму збирання євреїв у Святій землі та шляхам їх соціокультурної адаптації стався перехід єврейської громади до нації.

Упродовж останніх десятиліть суспільно-політичні процеси в єврейській громаді Палестини стали предметом низки наукових досліджень. Пошуку взаємозв'язків та шляхів перетворення єврейської громади на націю присвячені роботи ізраїльських істориків І. Барталя [1], Д. Хоровіца і М. Ліссака [5]. Сучасні регіональні історіографії найактивніше увагу приділяють міграційним процесам, тому імміграція євреїв до Палестини опинилася в епіцентрі дослідницьких пошуків. Серед робіт вітчизняних науковців слід виділити монографію львівського дослідника С. П. Качараби «Еміграція з Західної України 1919–1939» [4], що присвячена вивченню міграційних потоків різних національних меншин з терен Західної України, в тому числі галицьких євреїв. Робота Х. Гваті [2] присвячена аналізу ідеологічного підґрунтя заселення євреями Ерец-Ізраїль, витокам та поступу кібуцницького руху, земельному питанню в Палестині, через яке між арабами і євреями ставалися перші сутички. Та серед чисельних робіт, присвячених єврейській історії на межі XIX–XX ст., відсутні комплексні роботи, які б демонстрували всі компоненти сіоністської колонізації Палестини в роки формування основ майбутньої Держави Ізраїль.

У цьому сенсі доцільно виявити та охарактеризувати специфіку імміграції євреїв у Палестину в 1919–1923 рр. і проаналізувати шляхи їх соціокультурної адаптації в «єврейському національному осередку».

У зазначений період відбулося перенесення «єврейського питання» в політичну площину (проголошення Декларації Бальфура 2 листопада 1917 р.), а значить процес колонізації євреями Палестини потрапив у правове поле в якості основоположної складової запровадження в Палестині притулку для європейських євреїв. Крім того, доцільно говорити про пробудження національної свідомості єврейського народу у зазначений період. Політичні та соціальні потрясіння в країнах Європи, викликані Першою світовою війною, запровадження Ліги націй перенесли «єврейське питання» з площини внутрішніх соціально-економічних, культурно-релігійних проблем країн, де проживали євреї, в міжнародно-правовий простір. А відтак питання с(від)творення єврейської національної держави постало на порядку денному всього цивілізованого співтовариства.

Згідно відомостей, представлених у звіті Королівської комісії щодо Палестини в липні 1937 р., на момент 31 березня 1919 р. загальна кількість населення країни складала 647 850 осіб, з них: 515 000 (79%) –

мусульмани, 65 300 (10%) – євреї, 62 500 (9,6%) – християни, 5 050 (1,4%) – інші [10, с. 159]. У червні 1920 р. замість військової в Палестині почала працювати цивільна адміністрація. Саме тоді відбулася перша зустріч Верховного комісара Палестини Герберта Семуеля з провідним експертом сіоністської комісії з питань імміграції Артуром Руппіном. У результаті перемовин із сіоністами Г. Семюель затвердив щорічну квоту для євреїв-іммігрантів у 16,5 тис. осіб [6, с. 146].

Влітку 1920 р. до Ерец-Ізраїль переселилося 5514 євреїв [7], 40% яких становили вихідці з Польщі. У проміжному звіті мандатної адміністрації за період 1 липня 1920 р. – 30 червня 1921 р. зазначається, що всього з моменту відкриття портів до серпня 1920 р. в країну в'їхало близько 10 000 іммігрантів, з яких лише 315 не були євреями; 8084 чол. переселилися за допомогою ВСО, а 1815 – самостійно [Там само]. Однак, цей потік був набагато більший, ніж Палестина була здатна абсорбувати з економічної точки зору.

Тож 1 вересня 1920 р. британські цивільні власті відкрили Департамент з імміграції та туризму для регуляції та контролю імміграційних потоків до Палестини та напрацювання закону про імміграцію, що базувався би на економічних потребах і можливостях країни [8, с. 28].

Керуючись новими правилами, до 30 квітня 1921 р. в Палестину прибуло 8030 іммігрантів (62% – чоловіки, 22% – жінки, 16% – діти) по квоті ВСО та 2031 особа (48% – чоловіки, 31% – жінки, 21% – діти) самостійно, тобто всього 10 061 людина [Там само, с. 91]. Як і в попередні роки, учасники алії 1919–1923 р. були представлені переважно вихідцями з Росії та Східної Європи. Так, наприклад, у 1922 р. з усього загалу переселенців до Палестини (7844 особи), 38% становили вихідці з польських земель [Там само, с. 123]. У 1923 р. до Палестини емігрувало 3100 польських євреїв, з яких 30% були вихідцями з Галичини, Волині й Полісся [4, с. 298]. Взагалі, з західноукраїнського регіону на етапі 1919–1923 рр. до Палестини переселилося приблизно 3 тис. чол., що становило 9% по відношенню до всього імміграційного масиву в ці роки (більше 35 тис. осіб) [Там само, с. 299].

На початку 1922 р. в Палестині спостерігалось значне імміграційне поживлення, а після того як «Біла книга» Черчилля була схвалена парламентом, масштаби імміграції різко зросли, досягши максимуму в 1924–1926 рр. (1924 р. – 12 856 чол., 1925 р. – 33 801 чол., 1926 р. – 13 081 чол.) [10, с. 285].

Проведений британською адміністрацією 31 грудня 1922 р. перепис населення Палестини встановив: загальна кількість населення країни становила 763 600 чол., у тому числі євреїв – 83 800 осіб (11%) [9, с. 74]. Хоча третя алія (див. рис. 1) і не призвела до вагомого збільшення кількості єврейського населення у Палестині – у відсотковому відношенні цей ріст становив 1%, відносно невеликі темпи зростання нового ішува в Палестині (на 18 500 осіб за 1919–1923 рр.) можуть вважатися достатніми, враховуючи рееміграцію та невисокий у порівнянні з мусульманами темп природного приросту населення (рис. 2).

Зазначимо, що алія як складне, багатоаспектне явище в єврейській історії тісно перепліталася з практиками соціокультурної адаптації переселенців у Палестині.

Рис. 1. Третя алія 1919–1923 рр.

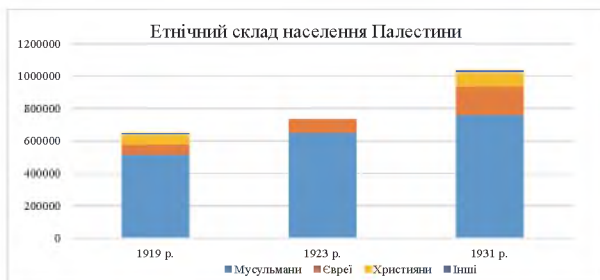

Рис. 2. Етнічний склад населення Палестини (1919–1931 рр.)

Переселенці першої алії (1882–1903 рр.) започаткували тяглу традицію інтеграції євреїв до трудових відносин у Палестині шляхом заснування сільськогосподарських поселень. Ця колонізація Палестини розглядалася не тільки як стратегія виживання, але і як основа для подолання стереотипу сприйняття євреїв як «народу без землі», нездатного на ній працювати [1, с. 76]. Хоча упродовж цього дотаційного етапу (1882–1904 рр.) велика кількість заснованих поселень були покинуті.

З 1904 р., коли в Єрець-Ізраїль почали іммігрувати представники молодого покоління, підвладного соціалістичним ідеалам, поселенська діяльність євреїв зазнала якісних змін [5, с. 54]. У цих поселенців була мета – створити сільськогосподарські поселення як основу системи господарства в Єрець-Ізраїль і спосіб укорінення єврейського народу в Святій землі. Досвід попередніх колоній, заснованих на сімейних господарствах, продемонстрував безперспективність невеликих сімейних ферм для обробки цілини, а враховуючи той факт, що друга та третя алія здебільшого були представлені неохочими юнаками та дівчатами, середній вік котрих складав 17,5 років, сімейні ферми як форма колонізації були визнані недоцільними.

Отже, з ініціативи самих колоністів у Палестині почали створюватися кібуци, що відповідали соціальним ідеалам переселенців: справедливе суспільство, засноване на повній рівності і колективній власності; зв'язок між євреями і землею, загублений за дві тисячі років розсіяння, і гармонія національних та релігійних традицій. Зі встановленням британського мандата кібуци поширювалися швидше: Дганія-Бет (1920 р.), Бет-Альфа, Гева, Кір'ят-Анавім, Тель-Йосеф (1921 р.), Хевці-Ба (1922 р.) – аж до 1922 р. було засновано 46 колективних поселень [2, с. 128].

Інтеграція до трудових відносин – створення кібуців, будівництво доріг як основи розвитку промисловості в майбутньому – була не єдиною практикою соціокультурної адаптації переселенців у Палестині. Переселенці також реалізовували низку державницьких

намірів і заходів, створивши розгалужену систему інституцій та органів політичної самоорганізації. Єврейські Національні збори стали своєрідним парламентом єврейської громади; з його лав був сформований Національний комітет, який виконував функції уряду; Єврейське Агентство займалося питаннями імміграції в Палестину та абсорбції на нових місцях; Верховний рабинат закріпив за собою судові функції [5, с. 121]. Нарешті, євреї організовували політичні партії, що також брали на себе численні суспільно-економічні функції, не кажучи вже про політичні.

Таким чином, поєднання концепції продуктивізації та національного відродження стало базисом соціокультурної адаптації євреїв-переселенців у Палестині. Чисельність, географічна розпорошеність та певний внутрішній конфлікт всередині єврейської громади Палестини не давали їй можливості претендувати у цей час на державність у повній мірі. Однак, цей безперервний потік єврейських іммігрантів, що відбувався і в наступні роки і не зупинився й дотепер, був основою, з якої взяв початок «єврейський національний осередок». На момент офіційного проголошення створення Держави Ізраїль сіоністський проект вже кілька десятиліть поспіль реалізовувався на практиці євреями-переселенцями.

Список використаних джерел

1. Барталь І. От общины к нации: евреи Восточной Европы в 1772–1881 гг. – М.: Мосты культуры, Иерусалим: Гешарим, 2007. – 263 с.
2. Гвати Х. Киббуц: так мы живем / Хаим Гвати. – Иерусалим: Гешарим; СПб.: Роспринт, 1992. – 256 с.
3. Герцль Т. Еврейское государство: Опыт современного разрешения еврейского вопроса / Теодор Герцль; Вступ. ст. Хаима Бен Якова. – М.: Текст, 2008. – С.21–140.
4. Качараба С. П. Еміграція з Західної України 1919–1939. – Львів: ЛНУ ім. І. Франка, 2003. – 416 с.
5. Хоровиц Д., Лиссак М. От ишува к государству / Пер. с иврита В. Ханина под ред. В. Ханина // Курс «Власть и политика в Государстве Израиль». Книга 1. – Тель-Авив: Открытый университет Израиля, 1997. – 173 с.
6. Mossek M. Palestine Immigration policy under Sir H. Samuel: British, Zionist and Arab Attitudes / M. Mossek. – L.: Frank Cass, 1978. – 179 p.
7. Palestine. An interim report of the Civil Administration of Palestine, during the period 1st July 1920–30th June 1921. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://unispa1.un.org/unispa1.nsf/9a798adbf322aff38525617b006d88d7/349b02280a930813052565e90048ed1c?OpenDocument>
8. Palestine. Report by His Britannic Majesty's Government on the Palestine Administration July, 1920 – December, 1921. – L.: His Majesty's Stationery Office, 1922. – 134 p.
9. Palestine. Report of the High Commissioner on the Administration of Palestine 1920–1925. – L.: His Majesty's Stationery Office, 1925. – 152 p.
10. Palestine Royal Commission. Report Presented by the Secretary of State for the Colonies to Parliament by Command of His Majesty. July, 1937. – L.: His Majesty's Stationery Office, 1937. – [Cmd. 5479]. – 404 p.

References

1. Bartal' I. Ot obschiny k natsii: evrei Vostochnoy Evropy v 1772–1881 gg. – M.: Mosty kul'tury, Ierusalim: Gesharim, 2007. – 263 s.
2. Gvati H. Kibbuz: tak my zhivym / Haim Gvati. – Ierusalim: Gesharim; SPb.: Rosprint, 1992. – 256 s.
3. Gerzl' T. Evreiskoye gosudarstvo: Opyt sovremennogo resheniya evreiskogo voprosa / Teodor Gerzl'; Vstup. st. Haima Ben Yakova. – M.: Tekst, 2008. – S.21–140.
4. Kacharaba S. P. Emigratsiya z Zakhidnoy Ukrainy 1919–1939. – L'viv: LNU im. I. Franka, 2003. – 416 s.

5. Horovits D., Lissak M. *Ot ishuva k gosudarstvu / Per. s ivrita V. Kaplan pod red. V. Hanina // Kurs «Vlast' I politika v Gosudarstve Izrail'»*. Kniga 1. – Tel'–Aviv: Otkrytiy universitet Izrailya, 1997. – 173 s.

6. Mossek M. *Palestine Immigration policy under Sir H. Samuel: British, Zionist and Arab Attitudes / M. Mossek*. – L.: Frank Cass, 1978. – 179 p.

7. Palestine. *An interim report of the Civil Administration of Palestine, during the period 1st July 1920–30th June 1921*. [Elektronnyy resurs]. – Rezhym dostupu: <http://unispal.un.org/unispal.nsf/9a798adb322aff38525617b006d88d7/349b02280a930813052565e90048ed1e?OpenDocument>

8. Palestine. *Report by His Britannic Majesty's Government on the Palestine Administration July, 1920 – December, 1921*. – L.: His Majesty's Stationery Office, 1922. – 134 p.

9. Palestine. *Report of the High Commissioner on the Administration of Palestine 1920–1925*. – L.: His Majesty's Stationery Office, 1925. – 152 p.

10. Palestine Royal Commission. *Report Presented by the Secretary of State for the Colonies to Parliament by Command of His Majesty. July, 1937*. – L.: His Majesty's Stationery Office, 1937. – [Cmd. 5479]. – 404 p.

Zaichenko I. A., *Candidate of Historical Sciences, Associate Professor of political science and public administration, Vasyl' Stus Donetsk National University (Ukraine, Vinnytsya), i.osipovich@donnu.edu.ua*

Sociocultural adaptation of the Third Aliyah Jews in Palestine

The article deals with the problem of immigration of Jews during the third aliyah (1919–1923) and ways of their adaptation in Eretz Yisrael. The lack of comprehensive works that would demonstrate the specificity of the immigration and absorption of Jews in this period, as well as the importance of these processes for the formation of the future State of Israel, led the author to this issue.

Basing on general and historical methods (statistical, comparative, retrospective, extrapolation etc.), the author came to the following conclusions. Numerical increase of the Jewish community, especially during the period of the third aliyah, allowed the successful implementation of the Zionist project – «Jewish National Home». Complex of problems and contradictions with the Old Yishuv that formed in this period, is now reflected in the life of modern Israel. Participation of Jews in economic and political-administrative life of Palestine have changed their community status and traditional consciousness to national.

Keywords: the third Aliyah, immigration, kibbutz movement, sociocultural adaptation, Yishuv, «Jewish National Home».

УДК 930.1:325.54:282(450)

ББК 63.03(0)

Горбенко А. С.,
аспірантка кафедри всесвітньої історії
Факультету історії, політології та міжнародних
відносин, Прикарпатський національний
університет ім. В. Стефаника (Україна,
Івано-Франківськ), GorbenkoAlla@ukr.net

ІСТОРИОГРАФІЯ ПРОБЛЕМИ СОЦІАЛЬНОГО СЛУЖІННЯ КАТОЛИЦЬКОЇ ЦЕРКВИ СЕРЕД ІМІГРАНТІВ В ІТАЛІЇ

Проаналізовано стан наукової розробки питання соціальної діяльності Католицької Церкви серед іммігрантів в сучасній Італії. Розглядається історичне підґрунтя та чинники актуалізації проблематики. Здійснено спробу визначити аспекти проблеми, що найкраще досліджені в італійській історіографії, ідентифікувати маловивчені питання та пріоритети майбутніх пошуків. Також стаття ознайомлює з напрацюваннями лідерів цих наукових досліджень. Актуальність теми пояснює той факт, що значна частина праць має популяризаторський, просвітницький підхід, спрямований на діалог з широкими колами громадськості. Подібні видання дають уявлення про унікальність опікунської діяльності Католицької Церкви серед іммігрантів, є важливими для розуміння складної реальності імміграційних процесів.

Ключові слова: історіографія, імміграція, Італія, Католицька Церква, соціальна діяльність.

Сучасний стан глобалізаційних процесів та стрімке збільшення кількості іммігрантів в Італії перетворило питання мобільності людства на одне із центральних у соціальній, політичній, економічній, культурній

проблематиці країни. Також за останні тридцять років міграційні процеси стали невід'ємною частиною життя Італійської католицької Церкви, яка разом зі структурами Святого Престолу бере активну участь у вирішенні проблем, пов'язаних з імміграцією.

Метою цієї статті є здійснити огляд історіографії проблеми соціальної діяльності Католицької Церкви серед іммігрантів у сучасній Італії, окреслити існуючі здобутки наукових досліджень, що допоможе визначитися з перспективами подальших пошуків.

Насамперед зазначимо, що вивчені нами праці здебільшого не є класичними історичними роботами. Як для італійської науки, в тому числі й історичної, так і для української, тема міграцій є досить новою та маловивченою.

З бібліографічних описів проаналізованої літератури, стає зрозумілим, що проблемне поле «Церква і міграції», чи трохи ширше «релігія і міграції», є предметом вивчення науковців з різних країн. Проте їх праці є в основному богословськими чи теологічними. Природно, що над розглядом такого вузького і сучасного спектру італійської історії працюють переважно італійські дослідники. Тому, в огляді представлені праці італійських авторів.

Традиція історіописання на тему взаємовідносин міграцій і Церкви розпочалася в 70-і рр. минулого століття. Під час вивчення історії еміграції власного народу перед італійськими істориками постала потреба досліджувати духовні аспекти, відтворювати соціальні та культурні механізми життя італійців закордоном, в яких Католицька Церква традиційно відігравала важливу роль. Так зародився напрям, що вивчає зв'язок Церкви з еміграцією [27, р. 435].

Однак і з цієї проблематики, поки що, немає комплексної історичної праці. Як правило, це окремі розділи в багатотомних виданнях з історії Церкви чи з історії італійської еміграції. Дослідники, які займаються проблемою, наголошують, що вона несправедливо проігнорована в літературі, на відміну від, наприклад, проблеми італійської мафії в США чи антиіталійського расизму [27, р. 437]. Існуючі наукові дослідження описують, переважно, здобутки окремих визначних постатей, опікунську діяльність певних чернечих орденів, розвиток закордонних місій тощо.

Одним з найавторитетніших світських представників цієї історіографічної традиції є професор Університету Туск'я міста Вітербо М. Санфіліппо. Саме йому належать спроби підведення підсумків наукових розробок тем, пов'язаних з діяльністю Католицької Церкви серед мігрантів. Зокрема, це статті «Вчення Церкви щодо еміграції у 1990–2000 рр.» та «Вчення Церкви щодо еміграції в десятиліття, яке поійно минуло», опубліковані відповідно у випусках за 2012 і 2011 рр. статистичного звіту Фундації «Мігрантес» «Італійці у світі» [29, р. 191–202; 28, р. 183–195].

Хоча лідерство, на нашу думку, у дослідженнях проблеми належить представникам згромадження Скалабринів (Місіонери Св. Карла), яке і було засноване на початку XX ст. для опіки над італійськими емігрантами. У 1963 р. йому був довірений Римський центр дослідження еміграції (Centro studi emigrazione Roma – CSER), створений при Папській колегії італійської еміграції. Його метою визначалося не тільки